

13. 8. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K otázce vyčerpání práva na rozšiřování autorského díla v případě změny jeho nosiče

Autor má podle českého autorského zákona i podle autorského práva EU výlučné právo rozhodnout o užití svého díla jeho rozšiřováním. Je v tomto kontextu porušením autorského práva, když dojde ke změně nosiče, na němž bylo autorské dílo původně umístěno a legálně nabízeno k prodeji, pokud je dílo na tomto novém nosiči následně bez souhlasu autora uvedeno na trh?

BŘÍZA & TRUBAČ
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ — ATTORNEYS AT LAW

Tento článek si klade za cíl přiblížit čtenářům poměrně netradiční, leč komerčně dosti důležité téma. Bude se totiž věnovat praktickému řešení situace, kdy autorské dílo (či jeho rozmnoženina) bylo se souhlasem autora nabízeno na trhu k prodeji na určitém nosiči (v níže popisovaném případě plakátu) a nyní by mělo být prodáváno na nosiči jiném (malířském plátně). Musí i k tomuto uvedení díla na trh na jiném nosiči dát souhlas jeho autor, nebo je autorovo právo na rozšiřování díla udělením prvního souhlasu již vyčerpáno a dílo tak může být volně nabízeno k prodeji i na změněném nosiči?

Než přistoupíme k praktickému řešení této nadmíru zajímavé otázky, podkládám za důležité alespoň krátce shrnout účinnou českou a unijní právní úpravu a její konsekvence. Podle práva EU (stejně jako podle české legislativy) má autor výlučné právo rozhodnout o rozličných způsobech užití svého díla. Pokud jde o právo na užití díla či jeho rozmnoženiny tzv. rozšiřováním, čl. 4 odst. 1 směrnice 2001/29[1] k tomu uvádí, že členské státy stanoví pro autory výlučné právo udělit svolení či zakázat jakoukoliv formu veřejného rozšiřování originálů jejich děl či jejich rozmnoženin prodejem nebo jiným způsobem; právo na rozšiřování v rámci EU se pak podle čl. 4 odst. 2 směrnice u originálu nebo rozmnoženin díla vyčerpá, když je první prodej nebo jiný převod vlastnictví takového předmětu uskutečněn v Evropské unii nositelem práv (autorem) nebo s jeho souhlasem.

Česká právní úprava[2] transponující ustanovení citované unijní směrnice[3] pak mimo jiné zakotvuje v § 14 odst. 1 autorského zákona, že právem dílo užit je právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla. Podle legální definice se pak rozšiřováním rozumí zpřístupňování díla v hmotné podobě prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla, včetně jejich nabízení za účelem prodeje či jiného převodu vlastnického práva. Podle odst. 2 téhož ustanovení se prvním prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla[4] v hmotné podobě uskutečněného autorem či se souhlasem autora na území EU vyčerpá právo autora na rozšiřování pro území Evropské unie. Dílo tak za splnění uvedených podmínek může být dále nabízeno k prodeji, k čemuž již není nutný souhlas autora, protože jeho právo na rozmnožování již bylo vyčerpáno.

Tolik tedy základní ustanovení předmětných právních norem; nyní se již dostaneme k praktické aplikaci ustanovení čl. 4 směrnice 2001/29 na konkrétní případ, jenž se stal v Nizozemí a týkal se otázky, zda se nositel autorských práv k dílu zachycenému na plátno (autor obrazu), jenž předtím zcela v souladu se svým výlučným právem udělil svolení k tomu, aby jeho dílo bylo uvedeno na trh v podobě plakátu s vyobrazením díla, může bránit uvedení vyobrazení tohoto díla na trh, když nebude mít nově formu plakátu, ale malířského plátna. Zjednodušeně řečeno tedy v této věci jde o to, zda ke změně nosiče (hmotného předmětu), na němž je samotné chráněné autorské dílo zachyceno, je nutný souhlas příslušného autora, pokud má být tento změněný nosič rovněž nabízen na trhu k prodeji.

Není překvapením, že předmětná otázka byla nakonec rozhodnuta Soudním dvorem EU; konkrétně se tak stalo jeho rozsudkem ze dne 22. 1. 2015 ve věci *Art & Allposters*.^[5] Nizozemský soud v této kauze předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, kterou se tázal na to, zda se i v případě změny nosiče autorského díla uplatní pravidlo o vyčerpání práva autora na udělení svolení či zákaz rozšiřování díla či jeho rozmnoženiny podle čl. 4 odst. 2 směrnice 2001/29.

Začněme však vyprávět příběh od úplného začátku. Společnost *Art & Allposters International* uváděla prostřednictvím svých webových stránek na trh plakáty a další podobné produkty s vyobrazeními děl slavných umělců, kteří byli (budťo sami, nebo jejich dědicové) zastoupeni nizozemským kolektivním správcem *Stichting Pictoright*. Společnost *Allposters* se posléze rozhodla k prodeji nabízet kromě plakátů rovněž vyobrazení děl přenesená na malířské plátno, ke kterému došlo použitím speciální chemické technologie, kdy nejprve je na plakát zobrazující zákazníkům zvolené dílo nanášena plastová fólie a vyobrazení je přeneseno z papíru na malířské plátno a napnuto na dřevěný rám. V důsledku tohoto postupu obraz na plakátu zanikne a zbude pouze obraz na plátně – dochází tedy ke změně nosiče rozmnoženiny chráněného autorského díla. Takto zhotovený nosič (malířské plátno) poté prodávala společnost *Allposters* koncovým zákazníkům za cenu přesahující cenu původního plakátu; navíc tento přenos obrazu na plátno umožnil prodloužit trvanlivost reprodukce díla, zlepšil kvalitu obrazu a výsledek se přiblížil vzhledu originálu díla.

Kolektivní správce *Pictoright* upozornil společnost *Allposters*, že její počínání představuje zásah do práv autorů, které *Pictoright* zastupuje. Je tomu tak proto, že zastupovaní autoři neudělili souhlas k prodeji takto změněných *nosičů* děl; právo autorů vyjádřit nesouhlas s užitím díla jeho zachycením na plakáty a následným prodejem bylo sice vyčerpáno tím, že k tomuto užití předtím již udělili souhlas, ale v tomto případě se jedná podle *Pictoright* o užití díla rozdílného od původního užití (resp. o užití nosiče autorského díla rozdílného od nosiče původního), a proto měla společnost *Allposters* porušovat autorská práva, protože ke změně nosiče a k následnému rozšiřování děl zachycených na tento nosič autoři souhlas nedali.^[6] Podle *Allposters* však k tomuto porušení nemohlo dojít, protože autoři udělili souhlas k prodeji rozmnoženin díla na plakátech a pouhý přenos rozmnoženiny díla z plakátu na malířské plátno představuje pouhou změnu *hmotného předmětu*, jehož bylo dílo součástí, ale nikoliv díla samotného, a proto se uplatní pravidlo o vyčerpání práva autora udělit souhlas s užitím díla jeho rozšiřováním.

Soudní dvůr nejprve považoval za důležité připomenout skutečnost, že pokud jde o stanovení kritérií pravidla vyčerpání, není členským státům dovoleno stanovit jiná pravidla, než která jsou stanovena v unijní směrnici, a to s ohledem na rozdílnost vnitrostátních právních předpisů ve spojení se skutečností, že odlišná národní úprava pravidla vyčerpání by nepříznivě ovlivnila řádné fungování vnitřního trhu a byla by v rozporu se směrnicí.^[7]

Právo autora rozhodnout o užití svého díla rozšiřováním (resp. právo k tomuto užití udělit souhlas) se pak podle bodu 31 rozsudku *Art & Allposters* vyčerpává za současného splnění dvou podmínek – rozšíření díla musí být provedeno autorem či s jeho souhlasem a k rozšíření dojde v některém z členských států Evropské unie. Tato kritéria pro vyčerpání práva na udělení svolení k rozšiřování díla byla mimo jiné již dříve potvrzena i v judikatuře Soudního dvora EU, konkrétně pak v rozsudku ve

věci *Laserdisken*. [8]

Nejdůležitějším tématem k vyřešení pak zůstávala otázka, zda změna hmotného nosiče chráněného autorského díla bez dalšího znamená, že k uvedení tohoto nového nosiče na trh je nutný opětovný souhlas příslušného autora, nebo změna nosiče nepodléhá tomuto souhlasu a výlučné právo na rozšiřování bylo již vyčerpáno ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 2001/29 udělením předchozího souhlasu s prodejem plakátů.

V tomto kontextu je nutné připomenout, že Soudní dvůr obecně tenduje v souladu se zněním bodu 9 odůvodnění směrnice 2001/29 k přiznání vysoké úrovně ochrany autorům a jejich dílům; tato vysoká úroveň ochrany je zároveň jedním ze základních pilířů, na kterém je postavena harmonizace autorského práva v Evropské unii. Systém ochrany autorského práva navíc musí být nekompromisní a účinný. [9] Proto Soudní dvůr uvedl, že v řešeném případě je nutné posuzovat samotné dílo neodvisle od jeho hmotného nosiče, a to s poukazem na smlouvu WIPO o právu autorském (WCT), ve světle které je nutné směrnicí 2001/29 vykládat. [10] Zároveň poukázal i na svou předcházející judikaturu, například na rozsudek ve věci FDV, [11] a dovodil, že kde unijní zákonodárce v bodě 28 odůvodnění směrnice 2001/29 použil výrazu „*hmotný předmět*“, [12] tam tímto výrazem měl na mysli *každý předmět, jehož je duševní tvorba součástí*, tak aby autoři měli kontrolu nad uváděním svých děl na trh v EU. Soudní dvůr používá k podpoře své argumentace rovněž prohlášení učiněné ohledně výkladu čl. 6 a 7 smlouvy WIPO o právu autorském, jež bylo přijato na Diplomatičké konferenci o některých otázkách autorského práva a práv s ním souvisejících konané dne 20. 12. 1996 v Ženevě. Podle tohoto výkladového prohlášení (jak ostatně v bodě 39 rozsudku uvádí i Soudní dvůr) je výraz *rozmnoženiny* třeba vnímat tak, že se vztahuje výlučně na trvalé rozmnoženiny, které lze uvádět do oběhu jako hmotné předměty. Závěrem tedy Soudní dvůr dodal, že **k vyčerpání práva na rozšiřování může dojít pouze ve vztahu k hmotnému předmětu, jehož součástí chráněné autorské dílo či jeho rozmnoženina je, pokud byl takový předmět uveden na trh v EU a se svolením autora** (či autorem samotným).

Po tomto obsáhlejší „definičním“ úvodu se Soudní dvůr posléze mohl zabývat klíčovou otázkou, kterou jsem nastínil v úvodu článku – tedy jestli je změna hmotného nosiče autorského díla důvodem, proč má autor udělit další (nový) souhlas k jeho rozšiřování, nebo zda již prvním uvedením na trh se souhlasem autora došlo k vyčerpání práva na rozšiřování díla a změna samotného hmotného nosiče vyobrazení díla na toto vyčerpání nemá vliv.

Odpověď na tuto otázku je taková, že **pokud byl po prvním oprávněném uvedení na trh předmět „nosící“ autorské dílo změněn natolik, že představuje novou reprodukci daného díla, pak je k legálnímu rozšiřování takového předmětu nutný opětovný souhlas nositele práva. K vyčerpání práva na rozšiřování by tak došlo teprve po uskutečnění prvního uvedení předmětu na trh v EU se souhlasem autora díla či přímo autorem; do té doby k vyčerpání práva na rozšiřování díla nedojde. Jinými slovy, pokud dojde ke změně nosiče autorského díla, je k jeho uvedení na trh nutný souhlas autora a právo na rozšiřování takového díla není do okamžiku udělení souhlasu a uvedení na trh v EU vyčerpáno.**

V tomto kontextu pak není relevantní argument, který formulovala společnost Allposters, že v oblasti ochrany autorského práva by mělo být rozlišováno mezi termíny *corpus mechanicum* (předmět nosící autorské dílo) a *corpus mysticum* (nehmotná podoba duševního výtvaru), přičemž pouze *corpus mysticum* by měl požívat autorskopravní ochrany a představovat autorské dílo. Naopak Soudní dvůr zastal názor, že i na formě hmotného nosiče autorského díla záleží, a v případě, že oproti již oprávněně rozšířenému předmětu (hmotnému nosiči) byl tento předmět (nosič) změněn, podléhá takové rozšiřování opětovnému souhlasu ze strany autora.

Výstižně se v tomto ohledu vyjádřila francouzská vláda, jež uvedla, že autor má právo zakázat či

udělit svolení k prvnímu rozšiřování díla či jeho rozmnoženiny na *každém fyzicky existujícím objektu nebo každém předmětu obsahujícím toto dílo nebo jeho kopii*. Teprve po udělení souhlasu s rozšířením díla nebo jeho rozmnoženiny a (oprávněném) uvedení na trh v EU je pak toto právo vyčerpáno ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 2001/29.[13]

Soudní dvůr tento závěr odůvodňuje již zmíněným principem vysoké ochrany autorského práva, která je způsobilá zajistit, že autoři nebudou připraveni o přiměřenou odměnu za udělení svolení ke komerčnímu rozšiřování pozmeněného hmotného nosiče autorského díla, respektive takové rozšiřování zakázat. Jinými slovy, pokud by v řešeném případě mělo být právo autora na rozšiřování jeho díla vyčerpáno a samotný nosič autorského díla by bylo možné relativně libovolně měnit bez nutnosti získat souhlas autora, docházelo by k újmě na majetkových právech autora a tento postup by rovněž byl v rozporu se základními zásadami, které pro ochranu autorských děl vytyčilo právo Evropské unie.

S přihlédnutím k důvodům poměrně přesvědčivě argumentovaným Soudním dvorem i generálním advokátem je možné uzavřít, že Soudní dvůr zcela jistě nemá v úmyslu upustit od snahy v co největším rozsahu poskytovat ochranu autorským právům, tak aby bylo zaručeno, že autoři budou i nadále motivováni ke tvorbě děl, za jejichž užití jim bude uhrazena spravedlivá odměna. Velmi zajímavé pak bude sledovat, jakým směrem se ubere judikatura Soudního dvora poté, co bude provedena plánovaná novelizace unijních předpisů v oblasti autorského práva.

JUDr. Filip Gantner,

advokátní koncipient

zprostředkovatel smluv dle autorského zákona jmenovaný Ministerstvem kultury

[Bříza & Trubač, s.r.o., advokátní kancelář](#)

Jánský Vršek 311/6

118 00 Praha 1

Tel.: +420 777 60 11 14

e-mail: info@brizatrubac.cz

[1] Směrnice EP a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

[2] Konkrétně ust. § 12 zák. č. [121/2000](#) Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Podle jeho odst. 4 je právem dílo užit mimo jiné právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla. Výčet způsobů užití děl tam uvedený však není vyčerpávající a dílo tak lze užit i jinými způsoby, které odst. 4 výslovně nezmiňuje.

[3] Pro účely tohoto článku ponechám stranou některé odlišnosti v rozsahu pojmu rozšiřování, tak

jak byl stanoven směrnicí 2001/29 a naproti tomu českým autorským zákonem.

[4] Pro zjednodušení budu dále v textu jak originál díla, tak i jeho rozmnoženinu označovat jednotně jako „dílo“ nebo „autorské dílo“.

[5] Rozsudek SDEU ze dne 22. 1. 2015 ve věci C-419/13, Art & Allposters, ECLI:EU:C:2015:27.

[6] Kolektivní správce Pictoright argumentoval tím, že se v tomto případě nejednalo o užití díla jeho rozšiřováním, ale jeho tzv. zpracováním, které není upraveno předpisy práva EU, ale pouze mezinárodními smlouvami (v tomto případě by se konkrétně jednalo o čl. 12 Bernské úmluvy); tento aspekt však nebudu dále podrobněji rozebírat, a to již jenom proto, že Soudní dvůr došel v rozebíraném rozsudku k závěru, že v této věci skutečně jde o rozšiřování díla a nikoliv o jeho zpracování z důvodu, že bez ohledu na formu nosiče tento nosič zachycuje podobu autorského díla; blíže k tomu srov. body 26 – 28 rozsudku Art & Allposters.

[7] Srov. rozsudek ze dne 12. 6. 2006 ve věci C-479/04, Laserdisken, ECLI:EU:C:2006:549, body 24 a 56, a podrobně probíraný rozsudek ze dne 22. 1. 2015 ve věci C-419/13, Art & Allposters, ECLI:EU:C:2015:27, bod 30.

[8] Rozsudek Soudního dvora ve věci Laserdisken, bod 21.

[9] K tomu srov. např. bod 11 preambule směrnice 2001/29, jenž stanoví, že „[n]ekompromisní a účinný systém ochrany autorského práva a práv s ním souvisejících je jedním z hlavních způsobů zajištění toho, že evropská kulturní tvořivost a produkce získají nezbytné zdroje, a zajištění ochrany nezávislosti a důstojnosti tvůrců a výkonných umělců“. Tyto teze potvrzuje například i rozsudek SDEU ze dne 17. 4. 2008 ve věci C-456/06, Peek & Cloppenburg, ECLI:EU:C:2008:232, bod 37.

[10] Jedná se o smlouvu Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském (Smlouva WCT) ze dne 20. 12. 1996, která byla vyhlášena po souhlasu Parlamentu České republiky a ratifikaci prezidenta republiky sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. [33/2002](#) Sb. m. s.; její čl. 6 odst. 1 stanoví, že autoři literárních a uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k zpřístupnění originálu nebo rozmnoženiny svých děl veřejnosti prodejem nebo jiným převodem vlastnictví; odst. 2 pak uvedl, že smlouva zároveň neomezuje volnost smluvních stran (typicky států) stanovit podmínky, za nichž se po prvním oprávněném prodeji díla či jeho rozmnoženiny uplatní vyčerpání práva dle předchozího odstavce. Na nutnost souladného výkladu směrnice 2001/29 s touto smlouvou upozorňovaly mnohé rozsudky Soudního dvora, například již zmiňované rozhodnutí Laserdisken, dále rozsudek ze dne 17. 4. 2008 ve věci C-456/06, Peek & Cloppenburg, ECLI:EU:C:2008:232, rozsudek ze dne 14. 7. 1998 ve věci C-341/95, Bettati, ECLI:EU:C:1998:353, rozsudek ze dne 7. 12. 2006 ve věci C-306/05, SGAE, ECLI:EU:C:2006:764, či z novějších rozsudků věc Donner ze dne 21. 6. 2012, C-5/11, ECLI:EU:C:2012:370, nebo rozsudek ze dne 4. 11. 2011 ve spojených věcech C-403/08 a C-429/08, FAPL a Karen Murphy, ECLI:EU:C:2011:631.

[11] Rozsudek SDEU ze dne 22. 9. 1998 ve věci C-61/97, FDV, ECLI:EU:C:1998:422, bod 14, stejně tak starší rozhodnutí SDEU ze dne 17. 5. 1988 ve věci C-158/86, Warner Brothers a další, ECLI:EU:C:1988:242.

[12] Srov. bod 28 odůvodnění směrnice 2001/29: „Ochrana autorského práva podle této směrnice zahrnuje výlučné právo na kontrolu distribuce díla, které je součástí hmotného předmětu. Prvním prodejem originálu díla nebo jeho rozmnoženin nositelem autorského práva ve Společenství nebo s jeho souhlasem je vyčerpáno právo na kontrolu dalšího prodeje tohoto předmětu ve Společenství. Toto právo by nemělo být vyčerpáno ve vztahu k originálu díla nebo k jeho rozmnoženinám prodaným nositelem autorského práva nebo s jeho souhlasem mimo Společenství. [...] Právním na rozšiřování stanoveným v této směrnici nejsou dotčena ustanovení týkající se práv na pronájem a půjčování uvedené v kapitole I výše uvedené směrnice“ (pozn. zvýraznění přidáno).

[13] Písemná vyjádření členských států sice v řízení o předběžných otázkách položených Soudnímu dvoru nejsou běžně veřejně dostupná, ovšem v tomto případě argumentaci Francie shrnul generální advokát Villalón ve svém stanovisku ze dne 11. 9. 2014, bod 29, dostupném pod značkou ECLI:EU:C:2014:2214.

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)